

Ю. О. Кухарук

**ВІДВІД ЗАХИСНИКА
ВІД УЧАСТІ У КРИМІНАЛЬНІЙ
СПРАВІ В КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

МОНОГРАФІЯ

Київ
«Центр учбової літератури»
2013

УДК 343.1(477)
ББК 67.411(4Укр)
К 95

*Рекомендовано до друку
спеціалізованою вченою радою К 26.122.01 Академії адвокатури України
(протокол №16 від 13 жовтня 2010 року)*

Рецензенти:

Бояров В. І. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії адвокатури України;

Молдован В. В. – почесний доктор права, професор Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Кухарук Ю. О. Відвід захисника від участі у кримінальній справі в криміналь-
К 95 ному процесі України [текст]: монографія / Ю. О. Кухарук. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 148 с.

ISBN 978-611-01-0451-7

Монографія присвячена правовій проблемі відводу захисника від участі у кримінальній справі в кримінальному процесі України. Проведено порівняльний аналіз КПК України від 19 листопада 2012 року та ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». У роботі визначаються такі поняття, як: кваліфікована юридична допомога, вільний вибір захисника, правовий статус адвоката-захисника, інститут відводу, усунення захисника зі справи в кримінальному судочинстві, відвід, самовідвід. Надаються рекомендації щодо їх застосування у законотворчій діяльності при внесенні змін та доповнень до законодавства і у науково-дослідній сфері для подальших досліджень проблемних, теоретичних та практичних питань кримінально-процесуального права України та організації діяльності адвокатури.

Розрахована на науковців, юристів-практиків, викладачів, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 343.1(477)
ББК 67.411(4Укр)

ISBN 978-611-01-0451-7

© Кухарук Ю. О., 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ВСТУП	7
Глава 1. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ	9
§ 1. Право на свободу вибору захисника за чинним кримінально-процесуальним законодавством України	9
§ 2. Статус захисника за чинним законодавством України	31
§ 3. Відвід у кримінальному судочинстві та усунення захисника від участі у справі	62
Глава 2. ПІДСТАВИ ВІДВОДУ ЗАХИСНИКА ВІД УЧАСТІ У СПРАВІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	78
§ 1. Знаходження захисника у родинних відносинах з особами, зазначеними в п. 3 ч. 2 ст. 78 КПК України	78
§ 2. Відвід захисника внаслідок виникнення конфлікту інтересів	87
§ 3. Кваліфікований захист в кримінальному судочинстві: за і проти	92
§ 4. Порушення захисником умов адвокатської таємниці	98
§ 5. Розходження позицій захисту як привід для відводу захисника зі справи	133
§ 6. Психологічна несумісність між обвинуваченим і захисником як одна з можливих умов відводу захисника зі справи	142

ПЕРЕДМОВА

Як відомо, українські правничі студії нині переживають складний час. Затиснена між двома суперечливими традиціями права, західноєвропейською та візантійсько-радянською, між труднощами формування громадянського суспільства та натужними рефлексіями звичаєвості, українська юриспруденція неминуче потрапляє у вир соціальних okazій, часових метаморфоз і парадоксів. То-таки держава чи людина? Ідеологія та особисті інтереси чи істина? Середньовічна ієрархічність чи рівноправ'я? Ці всі, здавалося б, марні запитання, на які давно існують очевидні відповіді, на жаль, не втратили актуальності в нашому суспільстві, а отже, знаходять своє відображення й в українській гуманітарній науці та насамперед — праві, котре й існує для того, щоб моделювати соціальні відносини. Достоту, як у соціумі, ми й досі з репресивних часів зберігаємо в українському законодавстві ірраціональну, заледве не антично-візантійську, спадкоємність суперечностей теорії з практикою. Тому нині український правничий дискурс навряд чи можна повноцінно спрямувати в річище новітніх західноєвропейських орієнтирів та постмодерних тенденцій граничної деієрархізації суспільства, розширення людських прав і свобод перед обличчям глобалізованої епохи. Перед українськими юристами радше стоїть завдання більш прозаїчне, однак не менш важливе та складне — поступово розв'язати вузол пострадянських правових суперечностей, аби реалізувати «теоретичні» права наших громадян, прописані на рівні Основного Закону. Імовірно, складність цього завдання для юриспруденції краще бачиться збоку. Тим часом, намагаючись наблизити нормативне законодавство до основного, ми раз у раз натрапляємо на ті самі добре замасковані перепони, що дісталися нам від юридичної казуїстики попередньої епохи. Водночас реалізація прав та свобод громадян через законодавчі тонкощі на всіх рівнях давно стала в Україні питанням не лише вузького кола фахівців, але й — морального обличчя й нашого суспільства, і самої держави.

Інакше прояви авторитаризму та корумпованості в українських законах, як механізми регулювання людських відносин, загрожують перетворитись і для нас, науковців, на своєрідне «тавро», котре відображатиме ті варварські порушення прав та свобод громадян, з якими щоденно стикаємося. І, певна річ, уже традиційно одна з найважливіших проблем тут незмінно перебуває в площині реформування Кримінально-процесуального кодексу України.

Отож і робота «Відвід захисника від участі у кримінальній справі в кримінальному процесі України», що пропонується читачеві з наступних сторінок, присвячена аналізу тієї частини українського кримінально-процесуального законодавства, яке не тільки значно суперечить демократичним правовим нормам, але й відображає всю умовність реалізації наших основних законів в одній із найважливіших юридичних сфер. Отже, на прикладі вузької юридичної проблематики робота передусім продемонструє: наскільки українське кримінально-процесуальне законодавство віддалене від західноєвропейського зразка, а також — якою мірою й далі зберігає рецидиви радянської судової системи, а по суті — карального апарату.

Як бачимо, досліджувана проблематика важлива вже з огляду на те, що над питанням відводу адвоката під час слідства та самого судового процесу в Україні досі працювала вкрай вузька кількість фахівців. Одначе, йдеться про можливість позбавлення підозрюваного, обвинуваченого (підсудного) повноцінного захисту в кримінальному процесі, які здебільшого далекі від нормативності.

Разом з тим із часу передостанніх досліджень у сфері кримінально-процесуального законодавства проблема досудового й судового захисту набула ще гострішого змісту. Кримінально-процесуальний кодекс зразка 60-х років не тільки не відповідав новітнім вітчизняним реаліям, але й фактично став одним з інструментів збереження правових утисків. Власне, і питання усунення захисника в КПК 1960 року можна також зачислити до тих маніпуляційних прийомів у законодавстві радянського зразка, які дають змогу стороннім або зацікавленим особам втручатись у перебіг слідства й судового процесу.

Простеживши та проаналізувавши згадану тенденцію на наступних сторінках, автор й шукає шляхи її подолання, з одного боку, насамперед, зважаючи на норми західноєвропейського законодавства та демократичного — *in abstracto*, з другого — на правничий контекст основних статей КПК, де прописано норми й

положення відводу захисника. Якраз контекст — доволі невітшаний і відомий не тільки вузькому колу фахівців, але й багатьом українським громадянам, що стикалися з вітчизняною судовою системою, де сторона захисту була та залишається обмеженою у своїх діях. Методи ж відводу захисника — по суті, є граничним рубежем згаданих правових і судових механізмів. Таким чином, на основі аналізу нормативно-правової бази українського кримінально-процесуального законодавства автор шукає способи посилити в ньому сторону захисту.

Отож за нових правових умов та ситуації дослідження, яке читач тримає в руках, набуло ще більшої актуальності та гостроти змісту. Рядки монографії самі по собі закликають юридичну спільноту до дискусії й пошуків вирішення нагальних правових проблем, які віддаляють Україну від цивілізаційних перспектив. Тому праця, хоча й орієнтована якнайперше на фахівців у галузі права, буде цікавою й для більш широких кіл громадськості, студентів гуманітарних факультетів та всіх осіб, що цікавляться новітніми тенденціями в українській юриспруденції.